

Sylwester Bębas
Uniwersytet Pedagogiczny
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

RODZICE WOBEC ZAGROŻEŃ I BEZPIECZEŃSTWA DZIECI I MŁODZIEŻY W CYBERPRZESTRZENI

Wprowadzenie

Przeciwdziałanie zagrożeniom dzieci i młodzieży, czyli grupy najbardziej podatnej na wpływy i zagrożenia w cyberprzestrzeni, powinno rozpoczynać się od najmłodszych lat i wymaga wielu kompleksowych działań w obszarze prawa, edukacji i wychowania oraz technologii. Działania edukacyjne i wychowawcze powinny prowadzić do wytworzenia pewnych nawyków, które chroniłyby najmłodszych przed zagrożeniami czyhającymi na nich w sieci.

Badania prowadzone wśród rodziców (Wojtasik 2009, s. 90-99) wykazują że ponad 1/3 dzieci w wieku 10-12 lat (37%) oraz 18% w wieku 13-17 lat rozpoczyna samodzielne korzystanie z internetu. Co więcej, 14% dzieci zaczyna samodzielnie korzystać z sieci w wieku poniżej 6 lat. Z kolei (Makaruk, Wójcik, 2013, s. 46) zwracają uwagę, na niepokojąco niską świadomość rodziców na temat internetowych aktywności ich dzieci. Inne badania dotyczące uzależnień od internetu (Badania CBOS, 2011-2012) pokazują, że już ponad 100 tysięcy Polaków jest uzależnionych od internetu, a kolejnych 750 tys. jest na to poważnie narażonych. Problem najczęściej dotyka osób młodych (90% ma mniej niż 34 lata). Dzieci zaczynają korzystać z internetu coraz wcześniej. Według europejskiego badania EU Kids Online (Kiriwil, 2011) 98% dzieci korzysta z internetu przynajmniej raz w tygodniu, z czego 74% codziennie lub prawie codziennie, 52% dzieci w Polsce ma swój komputer prywatny, 60% dzieci w Polsce korzysta z serwisów społecznościowych.

Przepisy prawne uwzględniać muszą zatem zmieniające się realia związane z postępowaniem technicznym i dostrzegać nowe formy przestępstw w cyberprzestrzeni, których ofiarami padają dzieci. Rozwiązania legislacyjne muszą też dawać organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości narzędzia, pozwalające na skuteczne przeciwdziałanie przestępczości wobec najmłodszych użytkowników internetu.

Niezwykle ważnym elementem zapobiegania zagrożeniom dla dzieci w internecie staje się edukacja. Prowadzone na różnych poziomach działania profilaktyczne powinny być adresowane przede wszystkim do najmłodszych, ale również do rodziców i profesjonalistów. Celem takich działań powinno być uświadomienie ich odbiorcom zakresu zagrożeń występujących w sieci, sposobów ich unikania i zapobiegania tym zagrożeniom oraz sposobów reagowania na niebezpieczne zdarzenia w internecie.

Bardzo ważną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa swoim dzieciom odgrywają rodzice, którzy powinni mieć świadomość zagrożeń, z którymi może spotkać się dziecko w sieci, oraz dysponować wystarczającą wiedzą i umiejętnościami, aby zadbać o to bezpieczeństwo. Rodzice powinni: ograniczać czas spędzany przez dzieci w sieci, rozmawiać z dzieckiem na temat bezpiecznego korzystania z internetu, kontrolować i nadzorować aktywność dziecka w sieci, sprawdzać strony, na które zagląda dziecko, ustalić reguły i ograniczenia związane z dostępem do internetu (nie pozwalać dzieciom przekazywać informacji osobistych, zabraniać rozmawiać z obcymi).

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa dzieci on-line zależy również od dostawców usług internetowych i producentów sprzętu elektronicznego oraz oprogramowania. Rozwiązania technologiczne w dużym stopniu wpływać mogą na poziom bezpieczeństwa dzieci on-line i mogą stanowić dla opiekunów młodych internautów pomoc w czuwaniu nad ich bezpieczeństwem.

Prowadzone badania (Wojtasik, 2011, s. 177) świadczą, że 96% rodziców dzieci w wieku 7–17 lat uważa, że to właśnie na nich spoczywa odpowiedzialność za bezpieczeństwo dzieci online. 28% rodziców wskazuje również na odpowiedzialność w tym zakresie dostawców usług internetowych. Jedynie 16% rodziców uznaje, że wśród najważniejszych podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo dzieci w internecie znajduje się szkoła. 9 na 10 rodziców porusza w rozmowach z dziećmi temat bezpieczeństwa w sieci, chociaż jedynie 28% z nich jest w pełni przekonanych, że posiada odpowiednią wiedzę na ten temat. Najczęściej są to rozmowy dotyczące przesyłania i publikowania prywatnych danych (85%), nawiązywania kontaktów online (83%), kontaktów z niebezpiecznymi treściami (77%). Większość rodziców w jakiś sposób kontroluje dostęp swoich dzieci do internetu. 54% rodziców ustawiło komputer dziecka w sposób umożliwiający obserwowanie monitora, co drugi rodzic zapoznaje się ze stronami, z których dziecko chce korzystać i sprawdza historię odwiedzanych przez dziecko stron. Co czwarty rodzic korzysta z oprogramowania filtrującego. 7% rodziców w żaden sposób nie kontroluje dostępu dzieci do internetu. 16% rodziców nie ustaliło z dzieckiem żadnych zasad korzystania z internetu. Jeżeli takie zasady są ustalane, to najczęściej dotyczą limitu czasu spędzanego w sieci (64%), serwisów, które dziecko ma prawo oglądać (41%), zasad komunikowania się z obcymi (39%), reagowania na nieodpowiednie treści (37%).

Aby zrozumieć fenomen internetu, należy podkreślić, że przeciętny młody człowiek przed ukończeniem dwudziestego pierwszego roku życia (Spitzer, 2013, s. 179) wysłał lub otrzymał dwieście pięćdziesiąt tysięcy emaili i smsów, poświęcił na obsługę telefonu komórkowego dziesięć tysięcy godzin, grał przez pięć tysięcy godzin w gry komputerowe, spędził ponad trzy tysiące godzin na portalach społecznościowych (współczynnik ten będzie się dynamicznie podnosił na przestrzeni kolejnych lat, o czym świadczą tendencje związane z popularnością wybranych stron internetowych, np. facebooka).

Zagrożenia dla dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni

Internet poza ewidentnymi korzyściami (komunikacja, rozrywka, pozyskiwanie informacji, edukacja, ściąganie plików, zakupy i wiele innych) niesie dla dzieci i młodzieży wiele potencjalnych zagrożeń.

Zagrożenia dla dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni
1. Kontakty z przedstawicielami niebezpiecznych środowisk społecznych – takich jak sekty, ruchy neonazistowskie itp., osobami nakłaniającymi do samobójstw itp.;
2. Uwodzenie dzieci on-line (ang. grooming) – szczególna relację między dziećmi (nastolatkami) a osobami dorosłymi, polegająca na uwodzeniu dzieci w internecie przez dorosłych w celu ich wykorzystania seksualnego;
3. Cyberpedofilia – propozycje seksualne, czyli proponowanie kontaktu seksualnego lub rozmowa na tematy związane z seksem prowadzona z dzieckiem <i>on-line</i> przez dorosłego, agresywne propozycje seksualne, czyli propozycje o charakterze seksualnym <i>on-line</i> , którym towarzyszy kontakt poza internetem, za pośrednictwem regularnej poczty, telefonu i które mają na celu zaaranżowanie spotkania z dzieckiem, niechciana prezentacja materiałów pornograficznych podczas eksplorowania zasobów internetu czy też korzystania z poczty elektronicznej. Działalność pedofilów w internecie może być indywidualna bądź zorganizowana w struktury określane mianem kręgów pedofilskich (<i>pedophile ring</i>), które działają, stosując odpowiednie środki bezpieczeństwa utrudniające dostęp do struktury osobom niepożądanym;
4. Cyberpornografia – polega głównie na oglądaniu filmów i zdjęć z materiałami pornograficznymi lub rozmowach na czatach o tematyce seksualnej. Strony pornograficzne znajdujące się w sieci dzieli się na: strony zawierające galerie zdjęć pornograficznych, podzielone tematycznie, zbiory małych filmików, które można zapisać na dysku osobistego komputera, telekonferencje internetowe z intymnymi dialogami i przekazami wideo, tzw. <i>live sex</i> , sklepy internetowe, tzw. <i>sex shopy</i> , w których można zamówić filmy wideo oraz gadżety erotyczne;
5. Cyberprostyytucja dziecięca – związana jest z telefonią komórkową, czy Internetem. Zdarza się, że dzieci manipulowane są przez dorosłych i na ich polecenie świadczą usługi seksualne poza Internetem osobom poszukującym w Sieci nieletnich partnerów. Czasami dzieci same kontaktują się za pośrednictwem serwisów komunikacyjnych z dorosłymi i proponują im usługi seksualne w zamian za zapłatę;
6. Cyberseks – wszelkie dostępne metody uprawiania seksu z wykorzystaniem kabla sieciowego czy telefonicznego i modemu. Cyberseks dostarcza wzmocnień na poziomie reakcji psychofizjologicznych (rozładowanie napięć, przeżycie przyjemności). Działania te mają charakter przemocy, jaką człowiek dokonuje na sobie, ponieważ narusza swoją osobową godność, traci wolną wolę, zdolność do podejmowania decyzji i kierowania swoim życiem. Ofiara cyberseksu prowadzi więc sama do sytuacji, w której odczuwa przymus systematycznego zwiększania dawki i coraz bardziej wyrafinowanych bodźców do uzyskania satysfakcji seksualnej na tym samym poziomie;
7. Kontakty z niebezpiecznymi treściami (ang. harmful content) i materiałami mogącymi mieć szkodliwy wpływ na rozwój i psychikę dziecka – treści prezentujące przemoc, treści brutalne, pornografię, propagujące rasizm i ksenofobię, nawołujące do popełnienia przestępstwa, promujące faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa, zachęcające do prostytucji, używania narkotyków czy hazardu, zawierające elementy psychomanipulacji, np. namawiające do przystąpienia do sekty;
8. Sexsting – przesyłanie swoich nagich lub półnagich zdjęć lub filmików przez internet lub telefony komórkowe, najczęściej w formie żartu lub jako dowód miłości;
9. Utrata prywatności, niewłaściwe udostępnienie informacji – np. numerów kart, adresów, haseł;

<p>10. Cyberprzemoc (cyberagresja, przemoc rówieśnicza - cyberbullying) – przemoc z wykorzystaniem e-maili, komunikatora internetowego, wiadomości, zdjęć i filmów przesyłanych za pomocą telefonów komórkowych, stron internetowych, blogów, czatroomów, grup dyskusyjnych bądź innych narzędzi. Do cyberprzemocy zalicza się: cyberstalking (nękanie, zastraszanie online w formie pogroźek), szantażowanie przy wykorzystaniu sieci, flaming (publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących treści informacji, zdjęć, filmów), kradzież tożsamości (podszywanie się pod kogoś bez jego zgody), dyskredytacja (wysyłanie nieprawdziwych, oszczerczych, okrutnych informacji o określonej osobie). Najpowszechniejsze formy cyberbullyingu to: prześladowanie (powtarzające się wysyłanie obraźliwych wiadomości lub pogroźek), oczernianie (rozsyłanie plotek za pomocą urządzeń komunikacji elektronicznej), ujawnianie (informacji prywatnych, które ofiara wysłała komuś w zaufaniu), wykluczenie (ze świata wirtualnego, np. gier, czatów, platform);</p>
<p>11. Cyberprzestępczość – przestępstwa związane z komputerem i internetem i ukierunkowanych na systemy i dane komputerowe, takich jak włamania do systemów komputerowych (hacking, cracking), nielegalne kopiowanie i rozpowszechnianie programów komputerowych (piractwo), nieuprawnione niszczenie danych komputerowych itp. Należy mieć na uwadze, że dzieci jako użytkownicy internetu i komputera padają ofiarami takich przestępstw, ale również często są ich sprawcami. Przestępstwa tradycyjne w sieci takie jak; kradzieże, oszustwa, wyłudzenia itp.;</p>
<p>12. Zespół uzależnienia od internetu (patologiczne używanie internetu – PUI) - syndrom uzależnienia się od przebywania w internecie. Wyróżnia się specyficzny i niespecyficzny typ patologicznego używania internetu. Specyficzny typ obejmuje osoby, które przejawiają zależność do konkretnych funkcji internetu, związany jest tylko z jednym aspektem internetu i istnieje całkowicie niezależnie od jego różnorodnych funkcji. Niespecyficzny typ PUI skutkuje wielowymiarowym nadużywaniem internetu, wydaje się związany ze społecznym aspektem internetu.</p>

Opracowanie własne na podstawie: Davis, 2009; s. 374; Wojtasik, 2013; Kiriwill, 2011; Braun-Gałkowska, 2004, s. 86-88; Flaszynska, 2014, s. 42; Bębas, 2012, a,b,c,d, 2013 a,b, 2014 a,b,c,d,e,f,g,h,i,j

Zagrożenia związane z korzystaniem z internetu (Włodarczyk 2013, s.66-67) dotyczą przede wszystkim dostępu do treści nieodpowiednich dla młodych ludzi (pornograficznych, zawierających przekazy pełne przemocy lub inne potencjalnie szkodliwe treści) – ma do nich dostęp ponad połowa nastolatków. Szczególnie ważne jest zwrócenie uwagi na korelację między dostępem do takich treści, jak sposoby popełniania samobójstwa czy samookaleczenia się, doświadczenia z narkotykami a problemami psychospołecznymi młodzieży (lęki i depresja) – te treści mogą wtedy stać się realnie bardzo szkodliwe i niebezpieczne.

Internet jest istotnym elementem codziennego życia każdego nastolatka, dlatego szczególnie ważne jest monitorowanie zagrożeń z nim związanych oraz edukacja dzieci i młodzieży na ten temat. Działalność edukacyjna zaś powinna bazować na tego typu badaniach, żeby w jak najlepszy sposób odpowiadać na niezwykle szybko zmieniającą się w tym obszarze rzeczywistość, (Włodarczyk, 2013, s.66-67).

Rodzice wobec bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni

Zdaniem J. Pyżalskiego istotnym składnikiem każdego procesu wychowania jest towarzyszenie. Dlatego według autora najbardziej skutecznie wychowuje się do odpowiedzialnego wykorzystania nowych mediów przez działanie, gdy rodzice lub nauczyciele wspólnie wykorzystują nowe media. Z pewnością w czasie takich działań pojawia się – co dostrzega autor – sporo dylematów, problemów etycznych, czy może nawet zachowań dysfunkcyjnych. Jednak to właśnie one staną się laboratorium do trenowania wartościowego wykorzystania nowych mediów, które przygotowuje młodych ludzi do samodzielnego ich wykorzystania w taki sposób, by nie szkodzili oni sobie i innym ludziom. (Pyżalski, 2013, s. 107).

Zbiór zasad, który ma na celu zapewnienie ochrony dziecku, zaproponował (Cohen, 2006), który w pierwszym punkcie zachęca do tego, by dorośli nie odbierali młodym ludziom możliwości korzystania z sieci. Z jednej strony dlatego, że jeśli będą chciały z niej skorzystać, to na pewno znajdą na to sposób. Z drugiej zaś strony dlatego, że internet stanowi nieodłączny element codzienności i rzeczywistości, w której żyją. Autor zachęca również dorosłych do pogłębiania wiedzy na temat internetu i możliwości jego wykorzystania:

- nie zabraniaj twojemu dziecku korzystania z internetu, bo i tak znajdzie sposób, by ominąć ten zakaz,
- programy filtrujące nie zablokują wszystkich niebezpieczeństw, z jakimi dziecko może się spotkać w sieci, ale jest to dobry początek. Staraj się również, kiedy to tylko możliwe, by wspólnie z dzieckiem korzystać z internetu,
- staraj się zrozumieć nowoczesne technologie i np. idź na szkolenie. Im bardziej będziesz rozumiał to, co dzieje się w sieci, tym lepiej będziesz potrafił rozmawiać z dzieckiem na ten temat,
- umieść komputer w ogólnodostępnym pomieszczeniu – dziecko tam nie będzie oczekiwało prywatności,
- porozmawiaj z innymi rodzicami – większość dzieci korzysta z komputera i internetu u przyjaciół,
- naucz dziecko zasady „zażenowania”, która polega na tym, że zanim zamieści ono w sieci swoje zdjęcia lub inne materiały, najpierw ma pomyśleć o tym, czy chciałoby, by ktokolwiek to widział bądź czytał,
- powiedz dziecku, aby uważało na to, co pisze na temat innych. Informacje takie mogą zostać wykorzystane np. przez sprawców agresji elektronicznej,
- powiedz dziecku, że zawsze może zwrócić się do ciebie z prośbą o pomoc, jeśli ktoś je zaczepi w internecie lub dostanie niepokojące wiadomości,
- zwracaj uwagę na sygnały ostrzegawcze wysyłane przez dziecko, np. minimalizowanie ekranu, kiedy wchodzisz do pokoju, telefony od osób, których nie znasz,
- jeśli podejrzewasz, że dziecko ma jakiś problem, możesz to zgłosić odpowiednim instytucjom lub dostawcy usług internetowych.

Amerykańscy badacze (Patchin, Hinduja, 2013), zajmujący się problemem cyberbullyingu, przygotowali dziesięć wskazówek dla rodziny. Oprócz dotyczących uczenia dzieci, w jaki sposób same mogą dbać o swoje bezpieczeństwo, autorzy zachęcają do zwracania szczególnej uwagi na niepokojące sygnały, które mogą świadczyć o tym, że dziecko stało się ofiarą w sieci:

- ustal, czy wszystkie zasady dotyczące kontaktu z ludźmi spotykanymi twarzą w twarz mają również zastosowanie do kontaktów online. Uświadom również dziecko, że agresja w Sieci powoduje takie samo cierpienie, jak poza nią,
- upewnij się, że szkoła, do której uczęszcza twoje dziecko, opracowała program edukacyjny dotyczący bezpieczeństwa w sieci,
- ucz dziecko, w jaki sposób powinno się zachowywać w internecie. Wyjaśnij, co może się stać, jeśli zostanie on wykorzystany w niewłaściwy sposób,
- bądź dla swojego dziecka wzorem do naśladowania w kwestii wykorzystywania nowych mediów, np. nie pisz esemesów prowadząc samochód, a surfując po internecie nie wyśmiewaj innych,
- monitoruj aktywność swojego dziecka w sieci. Rób to w sposób nieformalny, np. poprzez aktywne uczestnictwo w jego działaniach w sieci, jak i nieformalny, np. poprzez zainstalowanie specjalnego oprogramowania (autorzy podpowiadają, by dbać o dyskrecję w sytuacji, gdy rodzice/opiekunowie szpiegują swoje dzieci. Niemniej jednak tego typu działanie budzi wiele kontrowersji i zaleca się, by przed jego realizacją (np. poprzez specjalne oprogramowanie) poinformować o tym dziecko,
- korzystaj z oprogramowania blokującego i filtrującego nieodpowiednie strony internetowe lub treści jako elementu kompleksowego podejścia do bezpieczeństwa w sieci (autorzy podkreślają jednak, by nie ograniczać działań profilaktycznych tylko do strony technicznej, ponieważ nie gwarantuje to pełnego bezpieczeństwa dzieci,
- zwracaj uwagę na nietypowe zachowania dziecka związane z korzystaniem z sieci, które mogą być sygnałami ostrzegawczymi, informującymi, że dziecko jest ofiarą lub sprawcą cyberbullyingu,
- przygotuj kontrakt dotyczący korzystania z internetu – określ w nim, co jest dozwolone, a co zabronione i umieść go w widocznym miejscu,
- otwarcie i szczerze rozmawiaj z dzieckiem, aby czuło, że w razie kłopotu może z tobą porozmawiać i prosić o pomoc,
- ucz zasad moralnych i przekazuj wartości, że każdego człowieka należy traktować z szacunkiem.

Fundacja Dzieci Niczyje (FDN, 2014) opracowała dziesięć zasad bezpieczeństwa, jakie powinni realizować rodzice. Odnoszą się one do odpowiedniego przygotowania dziecka do refleksyjnego i odpowiedzialnego korzystania z sieci. Wśród nich znajduje się także przestroga dla rodziny, aby nie narażała dzieci na niebezpieczeństwa, np. poprzez bezrefleksyjne zamieszczanie w sieci nieodpowiednich ich zdjęć czy filmów. Sformułowane przez Fundację zasady brzmią następująco:

- ustal z dzieckiem zasady korzystania z internetu odpowiednie do jego wieku, np. maksymalny czas korzystania z sieci, listę portali i stron internetowych, które może odwiedzać, wskazówki dotyczące sposobów reagowania na niebezpieczne sytuacje. Wspólnie z dzieckiem ustal zasady korzystania z sieci – nie narzucaj ich, dzięki temu większe będą szanse, że dziecko będzie ich przestrzegać. Bądź konsekwentny w ich przestrzeganiu i nie stosuj wyjątków, gdyż dziecko nie będzie ich wówczas traktowało poważnie,
- umieść komputer w ogólnodostępnym pomieszczeniu w domu. Ograniczy to prawdopodobieństwo, że dziecko trafi na niewłaściwe treści lub nawiąże kontakt z niebezpieczną osobą. Staraj się towarzyszyć dziecku, kiedy korzysta z internetu,
- naucz dziecko zasady ograniczonego zaufania oraz krytycznego podejścia do osób i treści, jakie spotyka w internecie. Kontroluj ewentualne znajomości dziecka z osobami

poznany w sieci. Reaguj, gdy dostrzeżesz coś podejrzanego. Zapewnij dziecko, że zawsze może na Ciebie liczyć,

- naucz dziecko, jak chronić prywatność i przekonaj, by nie udostępniało swoich prywatnych danych. Pomóż mu stworzyć bezpieczny profil, jeśli korzysta z portali społecznościowych,
- przekonaj dziecko, by konsultowało z Tobą materiały, które chce zamieścić w internecie. Poinformuj, że jeśli już coś raz trafi do sieci, pozostanie tam przez długie lata,
- nie narażaj dziecka i nie publikuj bezkrytycznie jego zdjęcia w sieci,
- zapewnij ochronę komputera przed nieodpowiednimi treściami. Zainstaluj program antywirusowy i zaporę sieciową, stosuj oprogramowanie filtrujące nieodpowiednie treści oraz blokujące niebezpieczne strony internetowe. Nie traktuj jednak zabezpieczeń technicznych jako rozwiązania eliminującego całkowicie problem i zwalniającego z podejmowania działań edukacyjnych oraz wychowawczych,
- upewnij się, że dziecko korzysta z gier odpowiednich do jego wieku, np. na podstawie oznaczeń PEGI, czyli ogólnoeuropejskiego systemu klasyfikacji gier komputerowych,
- upewnij się, że w szkole dziecka opracowano i wdrożono system profilaktyki oraz interwencji dotyczący zagrożeń w sieci,
- naucz dziecko szacunku dla innych internautów i przekonaj je, że nawet pozornie niewinnymi żartami można skrzywdzić drugą osobę.

Ponadto Fundacja Dzieci Niczyje wraz z NASK tworzą Polskie Centrum Programu Safer Internet (Działania Fundacji Dzieci Niczyje, 2014, s. 60-64), które prowadzi kompleksowe działania na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży online. Warto podkreślić trzy projekty: Saferinternet.pl – czyli kompleksowe działania edukacyjne i medialne na rzecz bezpiecznego korzystania z internetu i nowych technologii przez dzieci i młodzież; Helpline.org.pl – projekt, w ramach którego udzielana jest pomoc młodym internautom, rodzicom i profesjonalistom na wypadek zagrożeń związanych z korzystaniem z internetu; Dyzurnet.pl – punkt kontaktowy, tzw. hotline, przyjmujący zgłoszenia o treściach nielegalnych w internecie, takich jak: pornografia dziecięca, rasizm i ksenofobia. Fundacja Dzieci Niczyje prowadzi liczne kampanie medialne mające na celu nagłaśnianie zagrożeń związanych z korzystaniem z internetu przez dzieci i młodzież oraz promowanie postaw sprzyjających bezpieczeństwu młodych internautów a także projekty edukacyjne: Sieciaki.pl – projekt edukacyjny adresowany do młodych internautów, którego celem jest edukacja w zakresie bezpiecznego korzystania z internetu; Necio.pl – projekt edukacyjny skierowany do dzieci w wieku 4-5 lat; Przeglądarka „BeSt” – to przeglądarka bezpiecznych stron internetowych dla dzieci w wieku od 3 do 10 lat; Magazyn Numa – skierowany do młodzieży i poświęcony fenomenom internetu, mediom elektronicznym i bezpieczeństwu w sieci.

Literatura

- Badania CBOS wykonane na zlecenie Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych, CBOS, 2011 -2012
- Bębas S. (2014a): *Bezpieczeństwo w cyberświecie*. W: *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. K. Zajdel, M. Prokosz, (red.) Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Bębas S. (2014b): *Cyberpedofilia*. W: *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. K. Zajdel, M. Prokosz, (red.) Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Bębas S. (2014c): *Cyberpornografia*. W: *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. K. Zajdel, M. Prokosz, (red.) Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Bębas S. (2014d): *Cyberprzemoc jako przejaw współczesnej patologii społecznej w świecie wirtualnym*. W: K. Marzec-Holka, K. Mirosław-Nawrocka, J. Moleda (red.): *Współczesne uwarunkowania i wzory procesów resocjalizacji, reintegracji, inkluzji*. Warszawa

- Bębas S., (2014e): *Cyberprzemoc*. W: *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. K. Zajdel, M. Prokosz, (red.) Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Bębas S. (2014f): *Cyberprzestępczość*. W: *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. K. Zajdel, M. Prokosz, (red.) Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Bębas S. (2014g): *Cyberprześladowanie*. W: *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. K. Zajdel, M. Prokosz, (red.) Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Bębas S. (2014e): *Cyberseks*. W: *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. K. Zajdel, M. Prokosz, (red.) Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Bębas S. (2012a): *Cyberstalking – wybrane problemy prawne i pedagogiczne*. W: R. Frey, (red.) *Przemiany prawa publicznego i prywatnego na początku XXI wieku*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. Prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce
- Bębas S., Jasiuk E. (2012b): *Pedofilia i pornografia w Internecie – wybrane aspekty pedagogiczne i prawnomiędzynarodowe*. W: J. Bukala, K. Wątopek (red.): *Stop pedofilii*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa im. Prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce
- Bębas S. (2013a): *Krzywdzenie dziecka w sieci – wybrane aspekty profilaktyki*. W: J. Bukala, K. Wątopek (red.): *Krzywdzenie dziecka – zapobieganie przemocy*. Wydawca Drukarnia Panzet, Kielce
- Bębas S. (2012c): *Patologie i zagrożenia w świecie wirtualnym*. W: S. Bębas, J. Plis, J. Bednarek, (red.): *Patologie w cyberświecie*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu, Radom
- Bębas S. (2013b): *Patologie społeczne w sieci*. Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń
- Bębas S., Plis J., Bednarek J. (red.) (2012d): *Patologie w cyberświecie*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu, Radom
- Bębas S. (2014i): *Uwodzenie dzieci przez Internet*. W: *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. K. Zajdel, M. Prokosz, (red.) Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Bębas S. (2014j): *Uzależnienie od komputera, Internetu*. W: *Słownik. Kompendium wiedzy nauczyciela i rodzica*. K. Zajdel, M. Prokosz, (red.) Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń
- Braun-Galkowska M. (2004): *Internet w życiu dzieci i młodzieży*. W: M. Radochoński, B. Przywara (red.): *Jednostka – grupa – cybersieć. Psychologiczne, społeczno-kulturowe i edukacyjne aspekty społeczeństwa informacyjnego*. Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, Rzeszów
- Cohen A. (2006): *Do you know where your kids are clicking*. PC Magazine, <http://www.pcmag.com/article2/0,2817,1979126,00.asp>
- Davis R. A. (2009): *Poznaczo-behawioralny model patologicznego używania Internetu*, W: W. J. Paluchowski (red.): *Internet a psychologia. Możliwości i zagrożenia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
- Działania Fundacji Dzieci Niczyje 2014, W: J. Lizut (red.): *Zagrożenia cyberprzestrzeni, kompleksowy program dla pracowników służb społecznych*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka, Warszawa
- Fłaszynska E. (2014): *Cyberzagrożenia jako nowe wyzwanie dla działalności pracowników służb społecznych – z perspektywy praktyka*. W: J. Lizut (red.): *Zagrożenia cyberprzestrzeni, kompleksowy program dla pracowników służb społecznych*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka, Warszawa 2014
- Fundacja Dzieci Niczyje, *Dziecko w sieci*, <http://dziekowsieci.fdn.pl/dla-rodzicowopiekunow?cat1=&cat2=961>, [dostęp: 12.09.2014]
- Hinduja S., Patchin J.: *Preventing cyberbullying. Top Ten tips for parents*, Cyberbullying Research Centre, http://www.cyberbullying.us/Top_Ten_Tips_Parents_Cyberbullying_Prevention.pdf [dostęp: 21.10.2013]
- Kirwil L. (2011): *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9–16 lat i ich rodziców*. SWPS – EU Kids Online – PL, Warszawa
- Makaruk K., Wójcik S. (2013): *Nadużywanie Internetu przez młodzież. Wyniki badania EU NET ADB*. „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, nr 12(1), s. 35-48
- Pyżalski J. (2013): *Rodzina i szkoła a przeciwdziałanie zaangażowaniu młodych ludzi w ryzykowne zachowania online*. „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, 12(1), s. 99-109
- Raport: *Bezpieczeństwo dzieci korzystających z Internetu*, www.dzieciwSieci.pl [dostęp 20.05.2013].
- Spitzer M. (2013): *Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozumu siebie i swoje dzieci*. Wydawnictwo Dobra Literatura, Słupsk
- Włodarczyk J. (2013): *Zagrożenia związane z korzystaniem z Internetu przez młodzież. Wyniki badania EU NET ADB*. „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” nr 12(1), s. 48-68
- Wojtasik Ł. (2009): *Rodzice wobec zagrożeń dzieci w Internecie - teoria, badania, praktyka*. „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” nr 1(26), s. 90-99
- Wojtasik Ł. *Rodzice wobec zagrożeń dzieci w Internecie*, www.dzieckokrzywdzone.pl [dostęp 14.04.2013].
- Wojtasik Ł. (2011): *Zagrożenia dzieci w Internecie*. „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, nr 3(10), s. 171-179

Rodzice wobec zagrożeń i bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni

Referat porusza problem postawy rodziców wobec zagrożeń i bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni. Referat poprzedzony jest krótkim wprowadzeniem w którym zasygnalizowane zostały problemy poruszane w dalszej części opracowania. Referat składa się z dwóch części: zagrożenia dla dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni oraz rodzice wobec bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w cyberprzestrzeni. Opracowanie kończy się zamieszczoną bibliografią.

Słowa kluczowe: zagrożenia w cyberprzestrzeni, bezpieczeństwo w cyberprzestrzeni

Parents respect to the risks and safety of children and youth in cyberspace

The paper discusses the problem of parental attitudes to the risks and safety of children and youth in cyberspace. The paper is preceded by a short introduction which has been signaled problems raised further below. The paper consists of two parts: a danger to children and young people in cyberspace, and parents to the safety of children and youth in cyberspace. The paper concludes with a bibliography set out.

Keywords: threats in cyberspace, security in cyberspace